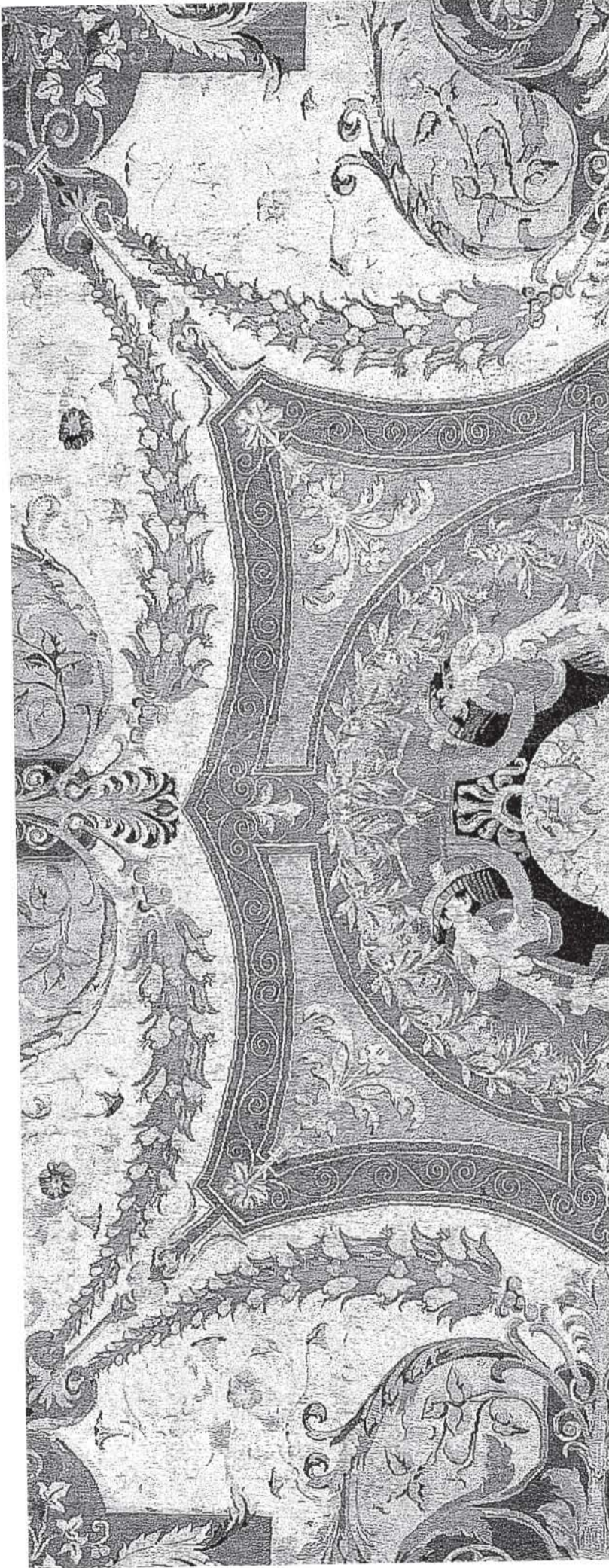


Düğümün Son Halkası;  
**Osmanlı Sarayı Halıları**  
Last Loop of The Knot; Ottoman Palace Carpets





TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı  
Yayın No. 38

Yayına Hazırlayan / Edited by  
Ayşe Fazlıoğlu

Metinler / Text  
Oktay Aslanapa  
Ayşe Fazlıoğlu

Çeviriler / Translation  
Çiğdem Aksoy Fromm

Redaksion / Redaction  
Dr. Hakan Baki Gülsün

Düzeltiler / Proofreading  
Demet Kesal  
Nurten Öztürk  
Ceylan Aydın

Arşiv / Archive  
Milli Saraylar Arşiv Birimi

Tasarım ve Uygulama / Design and Graphics  
Esin Öncü  
İbrahim Çakır

Fotoğraf / Photo  
Suat Alkan  
Fikret Yıldız  
Milli Saraylar Fotoğraf ve Dia Arşivi

Baskı / Print  
Mas Matbaacılık A.Ş.  
Dereboyu Cad. Zağra İş Merkezi B Blok No: 1  
34398 Maslak / İstanbul  
Tel: 0212 285 11 96  
e-mail: info@masmat.com.tr

TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından Dolmabahçe Sarayı'nın 150. yılı dolayısıyla açılan "Düğümün Son Halkası; Osmanlı Sarayı Halıları" sergisi Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda 25 Aralık 2006-10 Şubat 2007 tarihleri arasında düzenlenmiştir.

The "Orientalists from the Ottoman Palace" exhibition, arranged by the Directorate of National Palaces under the Secretariat General of the Turkish Grand National Assembly in honor of the 150<sup>th</sup> anniversary of the Dolmabahçe Palace, will take place in the Dolmabahçe Palace Art Gallery from December 25 2006 to February 10 2007.

## Türk Halı Sanatı

### The Turkish Art of Carpet-Weaving

Prof. Dr. Oktay Aslanapa

Başından beri sıkı sıkıya Türklere bağlı olarak ortaya çıkan ve gelişen halı sanatı medeni dünyaya Türklerin bir armağanı olmuştur.

Sibirya'da Pazırık beşinci kurganda bulunan M.Ö. 3. yüzyıldan kalma ve halen Leningrat (Petesbürg) Ermitage Müzesi'ndeki düğümlü halı bir tarafa bırakılırsa Sir Aurel Stein'in 1906-1907'de Doğu Türkistan araştırmalarında bulduğu 3. ve 4. yüzyıllardan kalma küçük parçalar en eski düğümlü halılardır. 1913'de Le Coq Turfan araştırmalarında diğer parçaları meydana çıkmıştır. Londra, Berlin ve Delhi müzelerinde korunan bu halıların en eskisi 3. en yenisi 4. yüzyıldan kalmıştır. Bundan sonra Fustat'da bulunan halılar gelmektedir. Bunlardan 29 parçayı Karl Lamm yayınlanmış olup bazıları 6. yüzyılın son yarısı Samarra Abbasi dönemi olup kalanları 7. yüzyıla tarihlenmektedir. Bunlar arasında Kahire Arap Müzesi'nde bulunan kûfi kitabeli iki parçadan biri 202 (817-818) tarihlidir. Diğer Fustat parçaları New York Metropolitan Müzesi'ndedir.

1905'de Martin, Konya Alâaddin Camii'nde üçü bütün beşi parça halinde sekiz halı bu-

The art of carpet weaving that emerged and developed in relation with Turkish people since the very beginning was a gift of the Turks to civilization.

Except for the knotted rug dated to the third century B.C. that was found in the fifth cairn of Pazırık in Siberia and that is in the Ermitage Museum in St. Petersburg today, the small rug pieces that are dated to the 3rd and the 4<sup>th</sup> centuries, discovered in Eastern Turkistan between 1906-1907 by Sir Aurel Stein are the oldest examples of knotted rugs. The other pieces of the same rug were discovered in 1913 during the Le Coq Turfan expedition. The oldest rug among these pieces that are preserved in the London, Berlin and Delhi museums is dated to the 3rd century, whereas the most recent one is dated to the 6<sup>th</sup> century. The rugs from later period were found in Fustat. 29 of these rugs were published by Karl Lamm, and some of them are dated to the Samarra Abbasid era during the second half of the 6<sup>th</sup> century, whereas the rest are dated to the 7<sup>th</sup> century. Of these examples, one of the two pieces with a kufic inscription that are in the Arabic Museum in Cairo is dated to 202 (817-818). The other Fustat pieces are in the New York Metropolitan Museum.

In 1905, Martin discovered eight rugs, three of which were intact and five of which were in pieces, in the Alâaddin Mosque in Konya; thus he made the first discovery of the 12<sup>th</sup> century Seljuk rugs. These Seljuk rugs, that are currently in the Turkish and Islamic Arts Museum in Istanbul, are about 15 meters and have exquisite kufic borders with striking colors and motifs. In 1930, Riefstahl discovered in the Beyşehir Eşrefoğlu Mosque three other Seljuk rugs in pieces and brought them to the Konya Museum. A fourth piece, also fo-

Saray halıların geleneğini

yansıtan Hereke taban halısı,

Dolmabahçe Sarayı,

88 numaralı Binek Salonu.

Env. No. 13/482.

Hereke floor rug reflecting the

tradition of Palace Rugs,

Dolmabahçe Palace, Binek Hall

with no. 19. Inv. No: 11/1674.

arak XII. yüzyıl Selçuklu döneminden kalan ilk halıları keşfetmiştir. Şimdi İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan bu Selçuklu halıları 15 m'ye varan boyutlarda olup kûfi bordürleriyle inanılmaz bir renk ve motif zenginliği gösterirler. 1930'da Riefstahl Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde parça halinde üç Selçuklu halısı daha bularak Konya Müzesi'ne getirmiştir. Onun bulduğu dördüncü halı 15. yüzyıldan kalmadır. Bu Selçuklu halıları daha sonraki halı sanatının kaynağı olmuştur.

14. yüzyıldan itibaren kuvvetle üslûplanarak tezyinî bir karakter almış olan hayvan figürlerinin de Anadolu halılarına girdiği görülür. Bir ağacın iki tarafında kuşlar en çok sevilen kompozisyonudur. Yüzyılın sonunda gruplar halinde veya birbirine saldıran hayvanlarla hareketli sahneler görülür. 1890'da Bode Romada Berlin Müzesi için satın aldığı parça halıda ejder, zümrüdü anka hayvan kompozisyonu iki defa tekrarlanmıştır. Bu, 15. yüzyılın son yarısından bir Anadolu halısıdır. 1925'de İsveç'in Marby Köy Kilisesi'nde bir ağacın iki tarafında stilize kuş figürleriyle diğer bir Anadolu halısı bulunmuştur. Konya Müzesi'nde on sıra halinde, dörder horoz figürü ile bir halı 14. yüzyıldan 15. yüzyıl ortalarına kadar devam eder. 15. yüzyılın sonuna doğru bunların yerine geometrik desenli halılar gelir. 1451'den sonra önce İtalyan sonra Flemenk ve Hollanda tablolarında 16. yüzyıl başlarına kadar görülen fakat en çok Holbein'in tablolarında olduğu için onun adı ile tanınan halılardır.

15. yüzyıldan kalan en eski seccadeler de ayrı bir gruptur. Bunlardan İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan üç seccade birbirinden tamamen farklı üç kompozisyon gösterir.

und by Riefstahl, is dated to the 15<sup>th</sup> century. These Seljuk rugs served as a source for the subsequent art of carpet-weaving.

Animal figures, which become strongly stylized and took on an ornamental character starting from the 14<sup>th</sup> century, were also used in Anatolian carpets. Bird figures on both sides of a tree motif were one of the most appreciated compositions. Toward the end of the century, vivid scenes featuring fighting animals in groups or individually against each other were depicted. In the piece bought for the Berlin Museum in 1890 by Bode Romada, the composition consisting of dragon and phoenix figures was repeated twice. This is an Anatolian rug dated to the second half of the 15<sup>th</sup> century. Another Anatolian rug decorated with stylized bird motifs on both sides of a tree was discovered in Marby Chapel in Sweden in 1925. A rug in the Konya Museum with ten rows of roosters by fours is dated to the period from the 14<sup>th</sup> century to the mid-15<sup>th</sup> century. Rugs with geometrical shapes replaced them toward the end of the 15<sup>th</sup> century. These rugs were named after Holbein, since such rugs were depicted in paintings first by Italian and then Flemish and Dutch masters, especially by Holbein starting from 1451 until the beginning of the 16<sup>th</sup> century.

The oldest examples of prayer rugs dated to the 15<sup>th</sup> century constitute another group. The three prayer rugs that are in the Turkish and Islamic Arts Museum in Istanbul display three different compositions.

Holbein rugs produced in Uşak or in Western Anatolia have enabled a transition between the Seljuk and the Ottomans art of carpet-weaving. In the 16<sup>th</sup> century, the rugs woven in

Uşak bölgesinde veya Batı Anadolu'da yapılan Holbein tipi halılar Selçuklular ile Osmanlı halı sanatı arasında geçişi hazırlamıştır. 16. yüzyılda Uşak ve çevresinde yapılan halılarla Türk halı sanatının Selçuklu halılarından sonraki ikinci parlak devri başlar. İki esas grup olarak madalyonlu ve yıldızlı Uşak halıları alışılmış isimlerdir. Madalyonlu Uşak halıları hemen Avrupa'ya ihraç edilmiştir. 8. Henri'nin Kraliçe Elizabeth zamanında kopya edilen bir aile resminde ayakları altında bir madalyonlu Uşak halısı tasvir edilmiştir. 7. yüzyıl Hollanda resimlerinde masa altında Uşak halılarının çok titiz tasvirleri vardır. Yıldızlı Uşak halıları daha küçük grup olup on metreye varan madalyonlu Uşaklara göre orta boy halılardır. 4 m.'den uzun olanları pek azdır. 13. yüzyıl sonunda bozulmaya başlamışsa da bazı tipleri günümüze kadar yaşamıştır. Türk halılarının klasik gelişmesi yanında 14. yüzyılın ikinci yarısında teknik ve örnek bakımından tamamen farklı bir grup Osmanlı Saray halılarıdır. Bunlar Avrupa saraylarına hediye olarak gönderilirdi.

Arşivlerde halı konusunda bilgiler vardır. Osmanlı Saray teşkilatı kurulduğu tarihten beri halı yapıldığı ve ehl-i hiref arasında cemaat-i kalıçe bafan-ı hassa bulunduğu kayıtlıdır. Ayrıca 16. yüzyılın sonlarına kadar hassa halı ustalarının adlarını, memleketlerini ve aldıkları yevmiyeleri gösteren defterler vardır. Fakat hassa halı tezgâhları dışında özel imalathanelerde ve ev tezgâhlarında halı yapıldığına şüphe yoktur.

Uşak and the surrounding region initiated the second great era of the Turkish art of carpet-weaving after Seljuk rugs. Two main groups of Uşak rugs with medallion and star are usual motifs. Uşak carpets with medallions were almost immediately exported to Europe. A family painting of King Henry VIII of England copied during the Elizabeth era depicts him on an Uşak rug with a medallion. In the 17<sup>th</sup> century, Dutch paintings meticulously depicted Uşak rugs seen under tables. Uşak rugs with star motifs form a smaller category, and when compared to large Uşak medallion rugs as long as ten meters, they can be considered as middle-sized rugs. There are only a few examples that are longer than 4 meters. Although they began to lose their characteristics at the end of the 13<sup>th</sup> century, some types have prevailed up to the present day. Along with the classical development of Turkish rugs, Ottoman Court rugs and carpets formed another category in the 16<sup>th</sup> century with regard to their techniques and examples. Such pieces were sent to palaces in Europe as gifts.

The archives contain various information about the art of carpet-weaving. Records indicate that since the Ottoman Palace organization was formed, carpet-weaving existed and that imperial weaving artists affiliated with the society of rug weavers were included in the Ottoman Artists' Organization. Furthermore, there are also books showing the names of the imperial carpet weavers until the end of the 17<sup>th</sup> century as well as their native region and daily wages. However, it is of no doubt that other rugs were also woven in private workshops and home looms in addition to the looms used for making rugs and carpets for the Palace.

